

De Heraut

van de
Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad N°. 124.)

Zondag 19 Augustus 1906. N°. 1494.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertentien aan de ADMINISTRATIE; Bureau: Warmoesstraat 96, te Amsterdam. Inzendingen, die later dan Donderdag 's namiddags te 12 uren worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden f 1.30, voor België per jaar f 5.30 bij vooruitbetaling, voor het verdere Buitenland per jaar f 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f —.10. Abonnementen worden aangemen door alle Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. en aan het Bureau te Amsterdam. Advertentien: van 1 tot 6 regels f 1.30, voor elke regel meer f —.20. Aanvragen en vermelding van lieftogaven f —.12 per regel.

„Een zoon zal zijn Vader eeren.“

Een zoon zal den vader eeren, en een knecht zijnen heere; ben ik dan een vader, waar is mijne eere? en ben ik een heere, waar is mijne vrees? zegt de Heere der heirscharen tot u, o priesters, verachters mijns naams; maar gij zegt: Waarmede verachten wij uwen naam? Maleachi 1 : 6.

„Tweeërlei ligt in den heerlijken Vadernaam.“

Het eerste is de vaderlijke ontferming. „Gelijk een vader zich ontfermt over de kinderen, alsoo ontfermt de Heere zich over degenen die Hem vreezen.“ Dat is hetgeen aan het kind van zijn vader toekomt.

Maar uiteraard is de betrekking van vader en kind wederkeerig. Licht er in den vadernaam de profetie van ontferming voor het kind, er ligt evenzeer in de eisch van onderwerping en gehoorzaamheid van het kind naar den vader.

Zelfs is de openbaring in de Heilige Schriftuur met dien strengen kant van den vadernaam begonnen. Ge hoort aanvankelijk nog niet van teedere ontferming, maar wel gaat van Horeb het: „Eert uw vader en uw moeder“ uit.

Ja, sterker nog. In de tien geboden jaagt de vadernaam eer ontzetting aan, want immers het heet daar niet alleen, dat ge vader en moeder zult eeren, maar veel banger, dat de Heere uw God is een God vol natijver, die „de misdaden der vaderen bezoekt aan de kinderen, tot in het derde en het vierde geslacht.“

Eerst daarna, en later, als van geslacht op geslacht de onderwerping, de gehoorzaamheid, en het geven van eere aan den vader is ingeprent, en diep wortel heeft geschoten, treedt ook de verkwikkende, de vertroostende zijde meer op den voorgrond. Zoo gaat 't door 't lied van den psalmist en het gezicht van den profet tot al hooger teederheid, en komt 't eindelijk in het Nieuwe Testament, voorbereid door het Oude, tot dat zalig besef van het uit God, als Vader, geboren zijn; tot het zich voelen, weten en kennen als Gods „lieve kind;“ en tot die hemeltaal op menschenlippen, als het uit de ziel naar boven jubelt: *Abba, lieve Vader!*

En die toon van het *Abba, Vader!* is juist daarom zoo roerend diep, omdat de strenge toon van het: Ben ik een Vader, waar is mijn eere! niet alleen voorafging, maar onveranderlijk aanhield en geen oogeblik is losgelaten. De vertroosting van het „Onze Vader“ wortelt in de onderwerping die aan het kind zoo diep is ingeprent.

Dus niet, gelijk thans onder veel naam-Christenen, die met de liefde van den Vadernaam alle verschil en onderscheid tusschen hetgeen heilig en hetgeen onheilig is onkenbaar maken, en juist daardoor uit den Vadernaam alle bepaaldheid, alle hooger beteekenis, en allen zaligen prikkel weg-nemen. Neen, in Gods wonderbare openbaring gaat de plicht van het kind jegens zijn vader voorop. En eerst als die diep ingeprent is, bloeit op dien toebereiden akker de heerlijkheid der vaderlijke ontferming, en wordt de zaligheid van kind van God te zijn, ingeluid.

Toch begint die voorbereiding volstrekt niet eerst op Sinai; neen, ze begint in het Paradijs, en is uit het Paradijs onder alle volkeren in de kindereere die aan de ouders toekomt, uitgegaan.

Zij, die naar vreemde landen, zonder Doop, togen, stonden keer op keer verbaasd, zooals ze onder Heidenen en Mohammedanen een eeregeving van het kind aan den vader vonden, gelijk die onder ons, Christenen, nauwelijks bekend is.

Tot zelfs in China en Japan stonden deze reinigers verwonderd, over de natuurlijke behoefte van het kind, om zijn vader steeds met ontzag en eerbied te bejegenen. En, het wel, niet alleen namen ze dat waar bij het jonge kind, dat nog van zijn vader leven en leeren moest, maar soms zelfs bij mannen van 50 en meer jaren voor hun vader van 70 of 80 jaren. Altoos dezelfde diepe eerbied, o. m. zich hierin openbarende, dat de zoon in de tegenwoordigheid zijns vaders staan bleef, en zich niet nederzette eer zijn vader hem hiertoe verlof gaf.

Dit is de „gemeene gratie“ onder deze volkeren. Nawerking van natuurverhouding en Paradijs-ordening.

Van Godswege nergens de chaos. Alles vastgelegd in heilige ordinaantien. Op elk terrein gebod en onderwerping, gezag en gehoorzaamheid, hoogheden en eeregeving. En juist hierdoor de menschelijke samenleving boven die der dieren uitgaande.

Want ook in de dierenwereld toont zich

reeds een zinbeeldig hooger leven. De zorge van een klokken voor haar kiekens is teeder, en te gelijk heldenmoedig. En die band tusschen de ouders en hun jongen, teekent zich in de dierenwereld allerwegen af. Zelfs scherper dan onder menschen. De klokken beschaamt nog zoo menige moeder. Maar in de dierenwereld houdt het niet aan. Hier duurt de ordening zoolang als de behoefte voortduurt. Maar dan is het uit, en een jaar later weest geen jong of geen moeder meer, wat teedere verhouding beiden eens saambond.

En nu is in de menschenwereld het uitgangspunt één. Het kind onder menschen en het jong in de dierenwereld vindt in wie 't genereerde en den levensoorsprong en de eerste voeding, verzorging en opvoeding. Als uit het zaad en het bloed des levens, komt de band, de verhouding, de betrekking op. God heeft, als Schepper, deze zijn heilige ordinaantien tot in het levensbloed zelf voor beide, mensch en dier, vastgelegd. Maar bij den mensch gaat die band der natuur ongemerkt over in den band der zelfbewuste kennis. De ordening, in de natuur gelegd, gaat over in een ordening van plicht en roeping.

Zoo ontluit zich een hooger, een veel rijker gedachtenkring. Wat ontluit is het gesinsleven, en in dat gesin is een eenheid onder een hoofd en een veelheid van personen, die zich onder dat hoofd voelt saamgebonden. En het is God zelf, die dit als inzetting schiep, steunt en in stand houdt. Zoo zelfs, dat, hoe roekeloos de zonde er ook tegen ingaat, ja tot in vadermoord en bloedschending, de gemeene gratie toch triomfeert, en Gods inzetting in haar hooge eere handhaaft.

Maar dit alles heeft nog veel hooger bedoelen.

Het is niet alleen een wonder-eenvoudige ordening Gods, waaruit heel onze organische saamleving in gezin, bloedverwantschap, maatschap, geslacht, stam, volk en staat als van zelf opkomt, en waaraan dat alles kracht tot instandhouding ontleent, maar er ligt in dezelfde ordening tevens het heiligst mysterie verborgen.

Al toch wat uit die ordening opkomt, is te gelijk zinbeeldige aanduiding van 's menschen verhouding tegenover zijn God. En dat niet alleen zinbeeldige aanduiding van onze creatuurlijke verhouding, in zooverre we, achter vader of moeder om, en in veel dieper zin nog, aan God als onzen Schepper ons aanzijn en ons leven danken; maar veel sterker aanduiding nog van den mystieken band, waarmee de genade ons in Christus aan onzen God verbindt. Of zegt niet de apostel dat het *huwelijck* onzen band aan Christus verzinnebeeldt? Teekent Christus zelf ons niet het rijk der heerlijkheid voor Gods troon als het *Vaderhuis*? Heet niet die heerlijkheid *zelve onze erfentis*? Zijn wij niet *erfgenamen* Gods, en mede-erfgenamen met Christus? Heeten we niet *uit God geboren* te zijn door den Heiligen Geest? Is zoo God niet *onze Vader* in heel anderen, veel hooger zin? En is het niet eerst in de sfeer der genade, dat het *kindschap* zijn rijke, intieme beteekenis erlangt?

En dat alles, niet alsof, ons ter opheldering, het genadeleven *vergeliken* wordt met toestanden, die op aarde onder menschen vanzelf ontstaan waren. Neen, omgekeerd, dit alles heeft zijn eeuwige realiteit in de hemelen, en het is God zelf, die op aarde zulke verhoudingen en toestanden *schijnt* en tot aanzijn riep, om in deze beeldentaal ons de eeuwige dingen af te spiegelen.

De splitsing van den éénen mensch in *man* en *vrouw* is deeling van 't te groote, doch om daarna het eerst in deelen gesplitst in de aanbidding van onzen God weest te heereigenen.

Niet alsof bij den man alleen het *koole*, en alleen bij de vrouw het *teedere* zou te vinden zijn. „Gelijk een vader zich ontfermt over de kinderen, zoo ook ontfermt zich de Heere.“ En daarnaast heet het: „Ook al kon een moeder haar zuigeling vergeten, de Heere vergeet u niet.“

De splitsing, de deeling in man en vrouw is een heel andere, in het genereeren, ontvangen en baren onderscheidenlijk voorgesteld. Maar voor de ordinaantien maakt die splitsing geen verschil. Vader en moeder zijn een eenheid. Eert uw vader en uw moeder! Nooit wordt de moeder achtergesteld of de man voorgeschoven. Mits de vrouw zelve een hoofd in het gezin eere, is haar eere in dat gezin niet die van den man één. Niet in de Heidenwereld, en ook niet bij de Mohammedanen, maar wel bij Israel en onder de Christenen. Nu nog is onder al wat Jood heet de eere der moeder aan die van den vader op zijn minst gelijk.

Toch is de splitsing, de deeling werkelijk. De moeder-idee heeft een geheel eigen wereld van rijke gedachten ontwikkeld, en daarnaast

staat de vader-idee, niet als armer, maar als even rijk.

Aldus heeft zich een onuitputtelijke rijkdom ontplooid in die deeling en vereeniging van vader en moeder, en het is nu deze volheid, die als reflex uit het kind-zijn, zich in oneindige volkomenheid op God richt.

Hier is in het „Onze Vader“ de moeder-idee ingebrengd, en het is de gewaarwording, de aandrang van een onnaspeurlijk rijkte volheid van hoogheden, teederheid en toevoelende genade en liefde, die onze ziel bij het uitspreken van het *Abba Vader* ondervindt.

Alleen maar, en hier schuilt het gevaar, die aandoening is zoo overstelpend, dat o, zoo menig kind van God wel elken morgen nieuw met volle teugen die liefde en genade indrinkt, maar niet let op de hoogheden, niet denkt aan de ordening, vergeet de onderwerping, nalaaft de gehoorzaamheid. En dan is het dat God de Heere ook tot ons komt, en ook ons afvraagt: „Een zoon zal den vader eeren. Ben ik een Vader, waar is dan mijn eere?“

Wat antwoordt ge dan?

Voor Kootwijks Scholen.

In hartelijken dank ontvangen een post-wissel / 3 Uniegift postmerk Numensdorp. Dringend verzoeken wij onzen scholen te gedenken.

Namens het Bestuur,
D. HULLEMAN,
Kootwijk, Penningmeester.

Officieele Berichten.

De kerkeraad van Werkendam A maakt bij deze bekend, dat het adres van heden af is aan den scriba

JAN VISSER AZ.,
Werkendam, Zandweg.
Werkendam, 7 Aug. 1906.

Gisteren was het voor onze gemeente een blijde dag. In het voormiddag werd onze beroepen candidaat, de W. Eerw. heer J. Brinkman, door zijn broeder Ds. H. Brinkman, te Oldemarkt, met een schoone en ernstige rede naar aanleiding van Jes 40 : 1, 2, en door oplegging der handen in zijn dienstwerk alhier bevestigd.

Des namiddags verbond zich de bevestigde leerzau de gemeente met een treffende rede over Hand. 4 : 12. Beide keeren bevatte het kerkgebouw een talrijke schare aandachtige toehoorders. Aan het einde van deze plichtigheid werd gezongen Ps. 103 : 1.

Stelle de Heere onzen jeugdigen leerzau voor ons tot een rijken zegen.

Namens den kerkeraad,
H. BRINK, scriba.
Bilten, 13 Aug. 1906.

P. S. Het adres van den kerkeraad is voortaan: Ds. J. BRINKMAN.

Kort verslag van de vergadering der classis Gorinchem, 2 Augustus 1906, te Gorinchem.

Art. 1. Vaststelling van het moderamen: K. J. Kapteijn, V. D. M., praeses; C. J. H. van Diemen, V. D. M., scriba; J. v. d. Vlies, V. D. M., assessor.

Art. 2. Al de kerken zijn wettig vertegenwoordigd. Aan twee diakenen wordt, de reden hunner afvaardiging gehoord, keurstem verleend.

Art. 3. De notulen worden gelezen en ongewijzigd vastgesteld.

Art. 4. Verrekening geldelijke zaken.

Art. 5. Ter vergadering is tegenwoordig H. A. van Andel, V. D. M., van Zuidland, afgevaardigd door de vergadering van zend. dep. der classis Brielle, Dordrecht en Gorinchem, met het voorstel, of de classis Gorinchem bereid is, saam te werken met de kerk van Rotterdam, ten einde een tweeden dienaar uit te zenden, en zoo tegelijk de Med. zending te bevorderen. De classis benoemt drie deputaten om deze zaak zoo mogelijk tot een goed einde te brengen.

Art. 6. Verslag van deputaten over de acta der particuliere synode j.l.

Art. 7. Behandeling van het aangehouden voorstel van Giesendam A (kort verslag *Heraut* No. 1482). Daar de meeningen over dit voorstel gedeeld zijn, wordt de discussie over dit onderwerp gesloten.

Art. 8. Ingekomen stukken: Missive van deputaten synodi, tot ontwerp van een plan tot vermeerdering van het aantal classes. De classis heeft geen opmerkingen. En haar samenvoeging blijft onveranderd.

Art. 9. Onderszoek volgens art. 41 der K. O. De afgevaardigden van de kerk te Vianen, bedanken bij dezen, namens hun kerk en hun dienaar des Woords, Ds. Steph. Vos, voor de hulp, van de dien. d. W. deser classis genoten, tijdens het opnothoud elders van Ds. Vos, tot herstel zijner gezondheid. (Art. 6, c, K. verslag *Heraut* no. 1482). Tot hun blijdschap kunnen ze mededeelen, dat de gezondheidstoestand van Ds. Vos iets vooruitgaande is.

Art. 10. Regeling der vacaturebeurten: Asperen, de dien. d. W. C. J. H. van Diemen en J. E. Reijenga.

Lexmond, de dien. d. W. J. v. Andel en W. H. Bouman.

Noordeloos, de dien. d. W. H. Haspers en J. van der Vlies.

Art. 11. Lezing der korte notulen.

Art. 12. Sluiting der vergadering.

Namens de classis,
C. J. H. VAN DIEMEN, scriba.

Kort verslag van de vergadering der classis Brielle, gehouden te Vlaardingen, den 19 Augustus 1906.

1. De vergadering wordt op de gebruikelijke wijze geopend.

2. Op één na zijn al de kerken vertegenwoordigd. Door omstandigheden kwam van een paar kerken slechts een afgevaardigde ter vergadering; er waren, wegens vacantie, enkele predikanten afwezig.

3. Nadat het moderamen zich heeft geconstitueerd, worden de notulen der vorige vergadering gelezen en goedgekeurd.

4. Achterrenvoelings rapport uitgebracht van de vergadering der Part. Synode; zomede van de kerkvisitatie op het eiland Voorne, waarvoor aan rapporteurs wordt dank gezegd.

5. De acta, betrekking hebbende op het beroep van Ds. E., naar Stad aan H., worden in orde bevonden; zoo mede die van Ds. W., die naar Sauwert is beroepen, aan wien een bewijs van losmaking van de classe wordt ter hand gesteld.

6. In zake buitenlandsche zending wordt aangenomen, dat de classe de zending van Rotterdam B zal steunen. Bijzonderheden daaromtrent zullen later worden vastgesteld.

7. Het voorstel tot wijziging der Brielle vindt veel bevestiging, en wel met het oog op de geestelijke en stofelijke schade, die de classe daarvan lijden zal; al moet toegestaan, dat er ook wel enig geestelijk voordeel aan verbonden is. De bezwaren zullen aan de commissie af hoe worden medegedeeld.

8. Door den quacitor wordt rekening en verantwoording gedaan over het laatste boekjaar, en voorts de gelden verrekend en getind.

9. Aan Spijkenisse wordt een consulent toegewezen. Een bezwaar van O. wordt onvankelijk verklaard, aangezien daarmede niet de kerkelijke weg is gevolgd.

10. Een verzoek om financieelen steun aan R. kan niet worden toegestaan. De kerkeraad moet die aangelegenheid anders behandelen, en daar die aangelegenheid eigenlijk de diaconie betreft, moet die kerk zelf de hulp voor die belangen bij andere kerken inroepen.

11. Met het oog op de mogelijke wijziging der classe, wordt de behandeling van een voorstel tot verandering in de wijze van subdiakenen van hulphbe. kerken uitgesteld.

12. De kerk van Zuidland wordt aangewezen zich in contact te stellen met de Ger. gemeente onder 't Kruis te Dirksland, om die, zoo mogelijk, onder ons Gereformeerd kerkverband te brengen.

13. Aan een verzoek om wijziging te brengen in de lijst der vacaturebeurten, kan eerst het volgend jaar worden voldaan; doch onder de reeds vroeger gestelde voorwaarden, dat de vacante gemeenten ook gewillig zijn de daarvoor door de classe aangewezen dienaren des Woords te ontvangen.

14. De volgende vergadering der classe zal door kerk A van Vlaardingen worden bijeengeroepen.

15. Ds. Wiersma, die de classe gaat verlaten, spreekt een afscheidswoord, wat beantwoord wordt door Ds. Sieders, waarna de vergadering Z. Eerw. toezigt psalm 134 : 3, en de zitting met dankgebed wordt gesloten.

Namens de classe voornoemd,
A. DELFOS, Scriba.

13 Augustus 1906.

Buitenland.

Engeland. De schoolstrijd.
Ook in Engeland wil de liberale partij de volkschool van de religie losmaken en daarom is het niet te verwonderen dat, nu het ministerie Bannermann aan het roer is, een poging wordt gemaakt om een nieuwe schoolwet in te voeren. Tot 1870 is de volkschool in Engeland vrij geweest. In 1870 bepaalde de wet, dat alle kinderen van 5 tot 14 jaar school moesten gaan. Ook werden schoolcommissies (schoolboards) ingesteld, die scholen oprichtten, waar er te voren geen waren, terwijl deze ook de macht hadden, belastingen voor hunne scholen te heffen. Op deze staatscholen werd godsdienstondericht gegeven zonder kerkelijke kleur; men leerde den kinderen de Tien geboden, het Onze Vader, de Bergrede, de gelijkenissen der Heeren, enz. De staatscholen konden echter de vrije Christelijke scholen niet verdringen. Deze laatste scholen hadden in het begin dezer eeuw ongeveer 2,500,000 leerlingen, ongeveer evenveel als zij die de staatscholen bezochten. De natie verlangde echter een verandering van de schoolwet, die onder het ministerie Balfour in 1902 tot stand kwam. Door deze werden de schoolcommissies afgeschaft, en in plaats daarvan werden de gemeenteraden of algemeene raden met de leiding der scholen belast. Deze hadden nu het bestuur over alle scholen, en moesten ook er voor zorgen, dat alle scholen door de schoolbelasting werden onderhouden. De vrije scholen behielden het recht om te blijven bestaan en godsdienstonderwijs te laten geven naar de beheljenis dergenen, die ze gebruikten. Nu gebeurde het echter, dat in de

vrije scholen der Anglicanen ook kinderen der non-conformisten onderwijs ontvingen. Het spreekt van zelf, dat dit onderwijs in ritualistische geest gegeven werd, waarover de non-conformisten zoo boos werden, dat zij in bond met de liberalen slechtweg het betalen der schoolbelasting weigerden. Tengevolge van deze agitatie werd door het ministerie Bannermann een nieuwe wet voorgesteld, die het laatst der vorige maand bij derde lezing in het Lagerhuis met 359 tegen 177 stemmen aangenomen werd. Door deze wet wordt de volkschool in de steden door den gemeenteraad, op het land door den Algemeenen Raad ter bestiering gegeven, met de verplichting, alle scholen gelijkelijk te onderhouden. De gemeenteraden hebben echter het recht, te bepalen of er al dan niet godsdienstonderwijs zal gegeven worden en de wet bevestelt het aan, dat godsdienstonderwijs zoude gegeven worden in een zin, die geen aanhang van enige kerk krenkt, terwijl ook de onderwijzers niet verplicht worden godsdienstonderwijs te geven. Daarmede waren de Nonconformisten tevreden gesteld, maar ook mag het onderwijs in de religie volgens de confessie der ouders tweemaal in de week of in de steden elken dag gegeven worden, maar buiten de schooluren, en wanneer vier vijfde der ouders het begeren.

Bij een proces, dat deser dagen gevoerd werd, is door den rechter uitgesproken dat scholen, waarop confessioneel onderwijs wordt gegeven, geen recht hebben op het geld dat de belasting betalende burgers voor het onderwijs moeten offeren. Wanneer deze uitspraak in de laatste instantie wordt bevestigd, dan is de grootste steen des aanstoots voor de non-conformisten weggenomen.

Men voorspelt dan ook, dat in dit geval Bannermann zijn schoolwetnovelle terug zal nemen, zodat alles dan bij het oude blijft; met dit onderscheid, dat geen schoolbelasting door de dissenters zal worden betaald ten behoeve van scholen, die in hoogerkerkelijken zin gedreven worden.

Frankrijk. De Protestantische Theologische Faculteit van Parijs.

Toen Duitschland in 1871 Elzas en Lotharingen annexeerde, werd de Protestantische Theologische Faculteit van Straatsburg naar Parijs verplaatst.

Deze Faculteit is echter door de jongste wet op scheiding van Kerk en Staat opgeheven of liever, de Staat wil niet langer de professoren der faculteit bezoldigen en die faculteit wordt van af 1 November van dit jaar niet meer als deel van de Parijsche Universiteit beschouwd. Dientengevolge heeft zij bij het eindigen der colleges van den laatsten cursus reeds een waardevol afscheidswoord van den Universiteitsraad afgelezen.

Nu heeft zich een vereniging gevormd om de Parijsche faculteit te laten voortbestaan, die daarvoor 60,000 francs 'sjaars aan contributiën moet verzamelen.

Hiervoor zijn reeds 40,000 francs in Frankrijk en in het buitenland gevonden. De rest hoopt men nog te krijgen. Wij durven echter niet zeggen dat het voortbestaan der Protestantische Theologische Faculteit te Parijs reeds verzekerd is. Immers heeft deze instelling sedert jaar en dag de moderne richting voorgestaan. Mannen als Révilt en Sabatier, corpheën der moderne richting, waren er aan verbonden en wij meenen dat het ook in Frankrijk moeilijk zijn zal om op den duur geld te vinden voor een faculteit die niet op de bodem der Heilige Schrift staat.

Hoe het gaan zal met de Theologische Faculteit te Montauban, die meer van rechtinnige richting is, vernamen wij niet. Wij meenen dat deze beter in staat zal zijn zich te handhaven dan de Parijsche. Mecht de oude geest der Hugenoten nog eens voortduren of het o'erblijfsel der Fransche Gereformeerde Kerken!

Rusland. Wat van officieren wordt verwacht.

Wat er in het ongelukkige Rusland tegenwoordig omgaat is moeilijk te weten. De correspondenten uit het buitenland, die in het Russische rijk vertoeven, leveren berichten die niet altijd betrouwbaar zijn, al zijn zij beurs-speculant niet onwelkom.

Toch blijkt uit alles, dat in het groote rijk van den czaar een ontschielijke worsteling plaats heeft. Is het evangelieusot aldaar in genoegzame mate aanwezig, om bederfwerend te zijn? Wanneer dat het geval is, en wij hopen het, dan is het niet te danken aan de regering, die jaren lang de belijders van den Christus, als zij niet behoorden tot de Grieksch-orthodoxe kerk, met alle macht heeft vervolgd en uitgebannen.

Opmerkelijk is, dat volgens den aartsbisschop van Wolhynis, Atony, „de wedergeboorte van het Russische volk,“ niet te verwachten is van de kerk noch van de school, maar van de officieren van het leger! Aan deze wordt de opvoeding der mannelijke jeugd jaren lang toevertrouwd, en daardoor moeten zij het Russische volk een nieuwen geest inplanten! Het blijkt dat deze aartsbisschop weinig hoop koestert, dat in de dorre beenderen der Grieksch-orthodoxe kerk, nieuw leven zal varen. Maar het is ons een raadsel, hoe hij er toe komt om van krijgslieden te verwachten, wat de kerk des Heeren geprezen is te geven.

Een vernielingsgeest heeft zich van het Russische volk meester gemaakt. Niet alleen in de Baltische provincien, maar ook in het binnenland, met name in het oostelijk deel van het rijk zijn vele huizen van bezitters van landgoederen verwoest. Waar de verhouding tot die bezitters goed was, werd hun eerst verzocht